

POLKU 2.0 Lähtökohta-analyysi

Anna-Stina Kuula, Mira Ruth-Viitanen, Alisa Aaltonen

Elokuu 2023

POLKUKARTTA
Koulutusta kestävään huomiseen

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

JYU.WISDOM

jamk | Jyväskylän ammattikorkeakoulu

GRADIA

poke
POHJOISEN KESKI-SUOMEN
AMMATTIOPISTO

Polkukartta on osa POLKU 2.0 -hanketta, jonka päärahoittaja on Euroopan Unionin Euroopan sosiaalirahasto. Rahoittavana viranomaisena toimii Keski-Suomen ELY-keskus.

Tämä lähtökohta-analyysiraportti on tuotettu POLKU 2.0 -hankkeessa elokuussa 2023 ja sen on tarkoitus toimia tukena erilaista oppilaitosyhteistyötä sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia suunnitteleville tahoille. Raportti on päivitetty versio POLKU 2.0 hankkeen alussa 2021 tehdystä lähtökohta-analyysistä. Alkuperäinen versio tuki erityisesti POLKU 2.0 -hankkeen sisäistä työnjakoa ja se jää arkistoitavaksi. Päivitettyyn versioon olemme koonneet niitä toimenpiteitä, jotka koimme tärkeiksi hankkeen onnistumisen kannalta.

Lähtökohta-analyysi tehtiin POLKU 2.0 -hankkeessa kehittämään eri koulutusten tarjoajien välistä yhteistyötä sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia. Se on tärkeää, sillä on tunnistettu, että muun muassa koulutuksesta koulutukseen ja koulutuksesta työelämään siirtymisessä on rajoittavia tekijöitä. Näihin haasteisiin POLKU 2.0 -hankkeessa pyrittiin löytämään ratkaisuja. Lähtökohta-analyysin avulla lisättiin lisäksi osatoteuttajien välistä ymmärrystä toistensa tehtävistä ja toiminnan yhteyksistä sekä eroista. Näin se toimi tärkeänä sujuvan yhteistyön perustana.

Lähtökohta-analyysin sisältöä kerättiin POLKU 2.0 -hankkeessa syksyllä 2021 muun muassa osatoteuttajavierailuiden avulla, joissa luotiin esitysten ja keskustelun kautta yhteistä ymmärrystä ja maaperää hankkeen toimenpiteille. Muina tiedonkeruun tapoina toimivat kyselyt, haastattelut ja kartoitukset.

Päivitetty raportti sisältää lyhyen kuvauksen suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja sekä osatoteuttajien toimintaa ohjaavan lainsäädännön- ja toiminnan esittelyn, näkökulmia organisaatioissa tehdyn temaattisen työn kartoittamiseen, ristiinopiskelun ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksiin ja tämänhetkisiin haasteisiin, sekä henkilöstön osaamisen kartoittamiseen.

POLKU 2.0 -hankkeen toteuttajina toimivat Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia ja Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto. Päärahoittaja oli Euroopan sosiaalirahasto, rahoittavana viranomaisena Keski-Suomen ELY- keskus. Hankkeen tavoitteena oli bio- ja kiertotalouden jatkuvan oppimisen koulutuksen tarjonnan laadun ja osuvuuden parantaminen Keski-Suomessa. Yhteiskehittämisen tuloksia kuvataan hankkeen toteutuksen kokoavassa Synteesiraportissa.

Sisältö

POLKU 2.0 -hankkeen osatoteuttajien kuvaukset.....	4
Suomalainen koulutusjärjestelmä.....	6
Lakisääteiset tehtävät.....	8
Laki ammatillisesta koulutuksesta	8
Lukiolaki.....	9
Ammattikorkeakoululaki	9
Yliopistolaki	9
Osatoteuttajien osaamisten kartoittaminen	10
Hankkeen toimijahaastattelut.....	10
Oppilaitosten kestävyysopintotarjonta	11
Lähtökohtatyöpaja hanketoimijoille	12
Opintojen suunnittelun lähtökohtien tunnistaminen.....	13
Siirtymät ja nivelkohdat.....	13
Opiskelijaprofiilit.....	14
Pedagogiset menetelmät.....	15
Henkilökohtaistaminen	15
Opetusmenetelmät	16
Arviointi	17
TE-palveluiden ja työelämäosallistujien erityishuomiot	18
Ristiinopiskelu ja jatkuva oppiminen POLKU-oppilaitoksissa	21
Ristiinopiskelun mahdollisuuksia Keski-Suomessa ja valtakunnallisesti	21
Edu Futura	21
Polkuopinnot ja korkeakoulupolut.....	22
CampusOnline	23
Yliopisto-opiskelijoiden joustava opinto-oikeus.....	24
Ristiinopiskelupalvelu RIPA	25
Ristiinopiskelun prosessien palvelupolkukuvaukset.....	26
Jatkuva oppiminen.....	27
Jatkuvan oppimisen ja ristiinopiskeluprosessien pullonkaulat	28
Lopuksi.....	31

POLKU 2.0 -hankkeen osatoteuttajien kuvaukset

POLKU 2.0 -hankkeen toteuttajina toimivat Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia ja Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto.

Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto eli Poke tarjoaa ammatillista tutkintokoulutusta ja täydennyskoulutusta Äänekoskella, Saarijärvellä, Viitasaarella ja Laukaassa. Tarpeen mukaan koulutusta järjestetään myös muualla pohjoisessa Keski-Suomessa. Koulutustarjontaan kuuluu perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, oppisopimus-, täydennys- ja työvoimakoulutusta sekä lyhytkursseja. Voit lukea lisää tutkinnoista ja koulutuksista [Poken verkkosivuilta](#).

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia tarjoaa ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta nuorille ja aikuisille sekä palveluja yritys- ja työelämäasiakkaille. Ammattiopisto Gradia on suurin Keski-Suomen ammatillisista oppilaitoksista. Koulutustarjontaan kuuluu ammatillisten perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen lisäksi muun muassa lyhyt- ja lupakorttikoulutuksia. Näistä voit lukea lisää [Gradian verkkosivuilta](#).

Gradia-lukiot tarjoavat yleissivistystä ja ylioppilastutkinnon. Eri linjavaihtoehtoisissa on mahdollisuus painottaa opintoja itseä kiinnostavaan sisältöön. Lisää lukiokoulutuksesta voi lukea [Gradian verkkosivuilta](#).

Jyväskylän ammattikorkeakoulu eli Jamk on monialainen ammattikorkeakoulu, jonka toimipaikkoja on kolmella eri kampuksella Jyväskylässä sekä Biotalousinstituutissa Saarijärven Tarvaalassa. Jamk tarjoaa tutkinto-opintoja sekä alemman että ylemmän ammattikorkeakoulun tutkintoihin. Lisää voi lukea [Jamkin verkkosivuilta](#).

Lisäksi Jamk tarjoaa tutkintoon johtamattomia opintojaksoja Avoimen Jamkin kautta. Avoimessa voit opiskella ammattikorkeakoulututkintoihin kuuluvia opintojaksoja. Avoimen

ammattikorkeakoulun opintoihin voi osallistua kuka tahansa iästä ja pohjakoulutuksesta riippumatta. Lisää voi lukea [Jamkin verkkosivuilta](#).

Jyväskylän yliopiston juuret ulottuvat vuoteen 1863 ja ensimmäiseen suomenkieliseen opettajankoulutusseminaariin. Maailman kaikkien yliopistojen joukossa Jyväskylän yliopisto kuuluu kolmen prosentin parhaimmistoon ja edustaa useilla tieteen-aloillaan maailman huippua. Jyväskylän yliopistossa on kuusi tiedekuntaa. Lisää voi lukea [Jyu:n verkkosivuilta](#).

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto tarjoaa kaikille avoimia yliopisto-opintoja kaikista JYU:n tiedekunnista. Näistä voi lukea lisää [Jyu:n verkkosivuilta](#).

Oppilaitospoolin rakentumiseen vaikutti niiden sijainti maakunnassa sekä kaikissa tarjolla olevat biotalouteen, luonnonvaroihin ja kestävään kehitykseen suuntautuvat opintotarjonnat. Näiden pohjalle pystyttiin rakentamaan yhteistyötä, joka hyödyntää eri koulutuksentarjoajien osaamista ja pystyy jatkumaan myös hankeajan jälkeen.

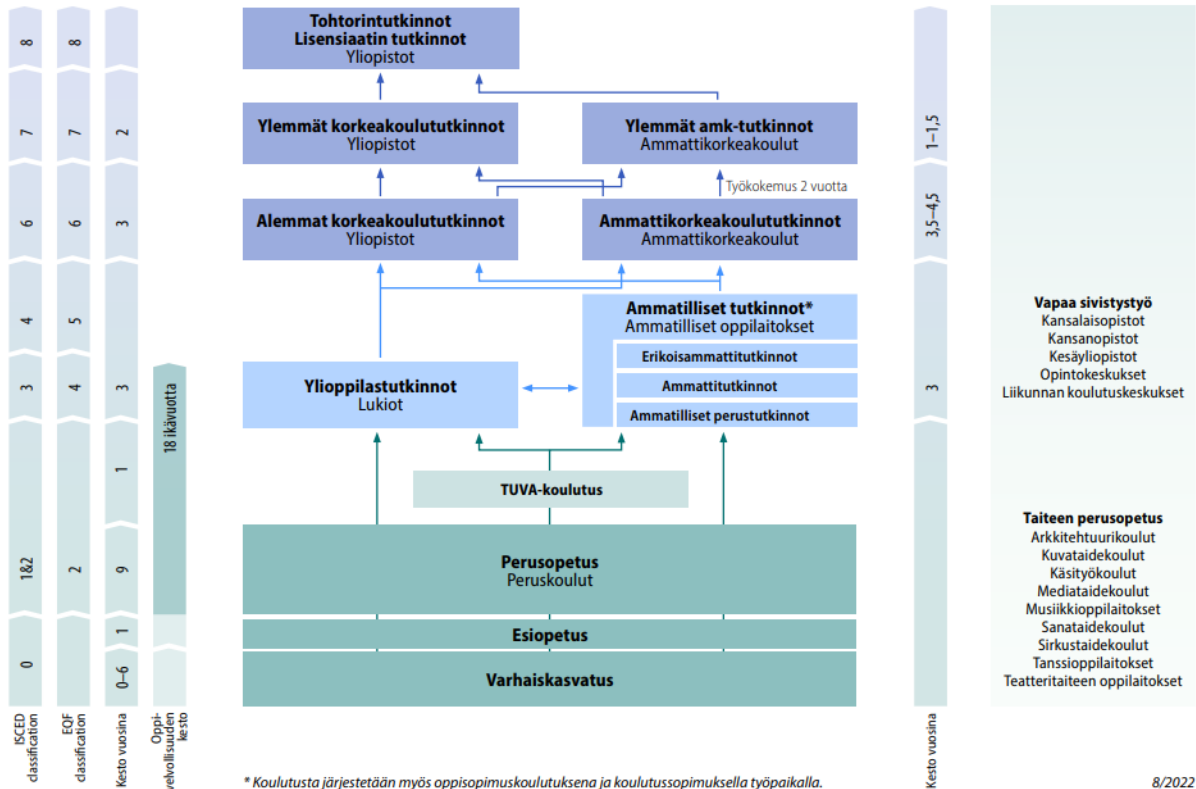
Suomalainen koulutusjärjestelmä

Tässä luvussa kuvataan lyhyesti, millainen on suomalainen koulutusjärjestelmä ja esitellään POLKU 2.0 -hankkeen osatoteuttajien erilaiset lakisääteiset tehtävät sekä kerrotaan, miksi koulutusten tarjoajien lakisääteisiin tehtäviin tutustuminen on tärkeää oppilaitosyhteistyötä suunnittelevien tahojen kannalta.

Suomalainen koulutusjärjestelmä (Kuva 1.) koostuu koulutusasteista, jotka alkavat varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta, joissa tuetaan lapsen kehitystä ja vahvistetaan oppimisen edellytyksiä. Jokainen Suomessa vakituisesti asuva lapsi on oppivelvollinen peruskoulusta 18 ikävuoteen asti.

Perusopetuksen jälkeen siirrytään toiselle asteelle, joka sisältää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen. Peruskoulun jälkeen on mahdollista osallistua Tutkintoon valmentavaan (TUVA) koulutukseen, joka tukee opiskelijan siirtymää perusopetuksesta toiselle asteelle. Nykyisin jokaiselle peruskoulun lopettavalle tulee olla tarjolla toisen asteen opiskelupaikka, ja TUVA-koulutus auttaa muun muassa alan valinnassa.

SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

Kuva 1. Suomen koulutusjärjestelmä. Lähde: <https://okm.fi/koulutusjarjestelma>

Lukiokoulutus on yleissivistävää eikä anna ammatillista pätevyyttä. Ammatillisissa perustutkinnoissa saadaan opiskeltavalla alalla vaadittavat perustaidot. Ammatillisissa oppilaitoksissa on tarjolla myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Toisen asteen tutkinnon suorittaneilla on kelpoisuus hakea jatko-opintoihin korkeakouluun. Tämä koskee niin ylioppilas- kuin ammatillisen tutkinnon suorittaneita.

Korkeakoulujärjestelmä muodostuu yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Yliopistoissa korostuu tieteellinen tutkimus ja siihen perustuva opetus. Ammattikorkeakoulut tarjoavat käytännönläheistä ja työelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja tekevät soveltavaa tutkimusta. Tieteellistä jatkokoulutusta tarjotaan yliopistoissa.

Lakisääteiset tehtävät

Oppilaitosten lakisääteisiin tehtäviin perehtyminen on hyödyllinen taustatieto oppilaitosyhteistyön rakentamisessa ja kehittämisessä. POLKU 2.0 -hankkeessa tutustuimme yhteisesti siihen, millainen lainsäädäntö ohjaa eri koulutusten tarjoajia ja käytimme tietoa pohjana koulutusten suunnittelussa. Lainsäädännöllisistä näkökulmista raportoi tiiviisti kunkin oppilaitoksen osalta yksi tai useampi asiaan perehtynyt asiantuntija, minkä jälkeen näkökulmia käsiteltiin hankkeen alkuvaiheessa järjestetyissä osatoteuttaja vierailu -päivissä. Näiden yhteydessä tutustuimme myös oppilaitosten tutkintotarjontaan ja opiskelijaprofiileihin, sekä myöhemmässä vaiheessa muun muassa hyviksi koettuihin opetusmenetelmiin ja erilaisiin opetusinnovaatioihin, jotka oppilaitoksessa olivat käytössä.

POLKU 2.0 -hankkeen kannalta ammatillisesta koulutuksesta vastaavassa laissa merkityksellistä oli väestön ammatillisen osaamisen varmistaminen ja työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin vastaaminen koulutusta tarjoamalla. Sen lisäksi yliopistolaissa huomionarvoista POLKU 2.0 -hankkeen toiminnalle oli lain vaatimus tutkimukseen perustuvasta opetuksesta.

LAKI AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA

2 § ”Tässä laissa tarkoitettujen tutkintojen ja koulutuksen tarkoituksena on kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta, kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä, antaa valmiuksia yrittäjyyteen ja työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua. Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen tarkoituksena on lisäksi edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista.

Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.”

Tutustu [lakiin ammatillisesta koulutuksesta](#).

LUKIOLAKI

2 § ”Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa.

Lukiokoulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Lisäksi koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Koulutusta alle 18-vuotiaalle opiskelijalle suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.”

Tutustu [lukiolakiin](#)

AMMATTIKORKEAKOULULAKI

4 § ”Ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua.

Ammattikorkeakoulun tehtävänä on lisäksi harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulun tulee tarjota mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen.”

Tutustu [ammattikorkeakoululakiin](#).

YLIOPISTOLAKI

2 § ”Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee tarjota

mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta."

Tutustu [yliopistolakiin](#).

Osatoteuttajien osaamisten kartoittaminen

Hankkeen toimijahaastattelut

POLKU 2.0 -hankkeessa työskentelevät henkilöt ja muutamia hankkeen teemoihin perehtyneitä hankkeen ulkopuolisia opettajia (kaikkiaan yhteensä n. 25 henkilöä) haastateltiin yksittäin syksyn 2021 aikana. Lisäksi uusia työntekijöitä haastateltiin heidän liityttyään työryhmään myöhemmin hankkeen edetessä.

Haastattelun kesto oli 1–1,5 h ja sen aikana haastateltavat kertoivat omasta koulutus- ja työtaustastaan. Haastatteluissa keskusteltiin hyvin erilaisista hankkeeseen liittyvistä teemoista ja esille tuli myös erilaisia kiinnostuksen kohteita, joita haastateltavat mielellään edistäisivät hankkeen aikana. Näin hahmottui alustavasti henkilön rooli hankkeessa. Haastatteluissa tuli ilmi laaja kirjo hankkeen kannalta relevantteja kompetensseja, joiden sovittamista hankkeen toimintaan myös keskusteltiin alustavasti.

Haastateltavien kanssa keskusteltiin myös koulutuspilottien käytännön järjestämisestä. Haasteena nähtiin erityisesti erilaisten kohderyhmien saavuttaminen ja ajankäyttö, koska ”ylimääräisenä” tuleva ja ajallisesti sitova koulutus ei todennäköisesti ole kovin houkutteleva pienryrittäjille, työntekijöille ja tutkinto-opiskelijoille. Myös pilotteihin osallistuvien opettajien toiminnan sovittaminen aikataulullisesti heidän omassa oppilaitoksissaan tekemään perustyöhön voi olla haastavaa. Näistä syistä keskusteltiin paljon verkkopedagogiikasta ja pidemmälle aikavälille sijoittuvien pilottikoulutusten tuottamisesta intensiivikurssien sijaan.

Hankkeessa toimivien opettajien suuri määrä, osaamisen kirjo ja vaihtelevan suuruiset roolit hankkeessa olivat sekä uhka että mahdollisuus. Materiaalien valmistelutehtävät ja

pilottiopetukseen osallistuminen oli suunniteltava ja aikataulutettava huolellisesti kiireen ja ylimääräisen kuormituksen ehkäisemiseksi. Toisaalta monipuolinen osaaminen ja pitkä kokemus erilaisista kohderyhmistä antoivat ainutkertaisen mahdollisuuden tuottaa uudenlaisia sisältöjä, muokata niitä erilaisille ryhmille sopivaksi sekä oppia yhdessä uusia pedagogisia ratkaisuja.

Oppilaitosten kestävyysopintotarjonta

Lähtökohta-analysissä selvitettiin olemassa olevia kestävyysopintoja, tavoitteena oli saada tietoa, mitä kestävyteen liittyviä opintosisältöjä eri oppilaitoksissa on jo tarjolla, ja kuka niihin voi osallistua. Tuloksia hyödynnetään opetussisältöjen suunnittelussa ja pilottien toteuttamisessa.

Toisen asteen kestävyysopintotarjontaa kartoitettiin opettajille suunnatulla kyselyllä. Tavoitteena oli selvittää opintoja, joissa kestävyysteema esiintyy ja kartoittaa opettajan kestävyysosaamista ja sitä, miten osaaminen on hankittu. Lisäksi tiedusteltiin, onko opettaja kiinnostunut olemaan mukana, kehittämässä oppilaitoksen kestävyteen liittyviä teemoja. Kyselyssä eriteltiin ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys, ja niiden sisältyminen opintoihin. Kysely lähetettiin Poken ja Gradian lukion - ja ammatillisen koulutuksen opettajille.

Jamkissa tehtiin kartoitus siitä, missä laajuudessa tutkinto- ohjelmissa on kestävyysaiheista opintotarjontaa ja onko opintotarjonta integroituna, erillisinä opintojaksoina vai molempina. Lisäksi tavoitteena oli koota kunkin tutkinto-ohjelman osalta listaus siitä, missä opintojaksoissa niiden opintojaksokuvausten perusteella kestävyysteema on esillä. Tiedot on kerätty webropol-kyselyllä, jonka linkki lähetettiin sähköpostitse. Tarkemman tutkintokohtaisen kartoituksen toteuttamiseksi käytiin tutkinto- ohjelmat vielä opintojaksoittain läpi tammikuussa 2022, minkä perusteella tehtiin koonti tunnistetusta kestävyysopintotarjonnan laajuudesta. Opintojaksot käytiin läpi otsikko- ja tarvittaessa kuvaustasolla.

Jyväskylän yliopiston kestävyysliikkeen liittyviä koulutuksia selvitettiin käymällä läpi opetussuunnitelmat otsikkotasolla ja tarvittaessa kurssikuvauksen avulla. JYn opiskelijoille kohdennetussa verkkokyselyssä selvitettiin opiskelijoiden näkemyksiä tiettyjen kestävyysliikkeen liittyvien teemojen kiinnostavuudesta ja mahdollisesta hyödyllisyydestä työelämässä.

Lähtökohtatyöpaja hanketoimijoille

Osana lähtökohta-analyysin hanketoimijoille järjestettiin virtuaalinen vastuullisuusteemaan liittyvä käsitetyöpaja hankkeen alkuvaiheessa 2021. Työpajan tavoitteena oli avata ja yhtenäistää hanketoimijoiden näkemystä vastuullisuusteeman yleisistä käsitteistä ja tutustua toisiin hanketoimijoihin. POLKU 2.0 -hankkeessa mukana olevien koulutuksenjärjestäjien koulutuksen perustehtävät poikkesivat toisistaan ja lähestymistapa asioihin oli erilainen. Hankkeen tulosten tarkoituksena oli jalkautua käytännön tasolle ja hanketoimijoiden työn kohdentuminen oli erilaista globaalilla / lokaalilla tasolla. Työpajan tavoitteena oli tunnistaa näitä lähtökohtaeloja.

Myös hankkeen kohderyhmien heterogeenisyys vaikuttaa sisältöjen suunnitteluun ja pilottien toteutukseen. Pilotteihin tavoiteltiin osallistujia yrityksistä, TE-palveluiden asiakkaista ja tutkinto- opiskelijoista. Kohderyhmien viestintä on suunnattava heidän toimintakulttuurinsa mukaisesti, jotta koulutukset voitaisiin toteuttaa vaikuttavasti.

Paja toteutettiin osallistamalla kaikki toimijat yhteiseen keskusteluun. Keskusteluissa ilmeni ja näkyi eri koulutuksenjärjestäjien tapa lähestyä asioita. Työpajan jälkeen käyty keskustelu - ja saadut tulokset tiivistettiin hyödynnettäväksi koulutuksen suunnittelussa ja pidettävissä koulutuksissa ja ne loivat pohjan koulutuspilottien toteutukselle.

Huomionarvoisia seikkoja olivat erityisesti eri kohderyhmien tarpeiden huomiointi, tiedon tarjoaminen tavoitettavassa muodossa, henkilökohtaistettu ja konkreettinen tieto, vuoropuhelun ja toisten kunnioittamisen tärkeys, lokeroinnin ja ääripäistämisen välttäminen, vastakkainasettelujen purkaminen ja aktiiviseen toimijuuteen kannustaminen.

Opintojen suunnittelun lähtökohtien tunnistaminen

Siirtymät ja nivelkohdat

Oppilaitosyhteistyötä suunnittelevien tulee tuntee eri koulutustoimijoiden tutkintorakenteet. POLKU 2.0 -hankkeessa erilaiset tutkintorakenteet otettiin huomioon erityisesti tuotettavien aineistojen jatkokäytön näkökulmasta; mihin osiin tutkintoja oppisisällöt ja niitä hyödyntävät opintojaksot voidaan aikanaan sijoittaa. Tutkintorakenteiden selvittämisen yhteydessä on hyvä pohtia myös opetussuunnitelmatyön ajoitusta, jotta yhteistyön suunnittelu ja toteutus voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa optimaaliseen aikaan. POLKU 2.0 -hankkeen yhteydessä sekä Jamkissa että JYUssa alkoi OPS-työ, mikä vaikutti aineistojen ja yhteistyömuotojen jatkototeutuksen suunnitteluun. Uudet opintojaksot ja tutkintorakenteet ovat käytössä vuonna 2024, mikä vaikuttaa yhteistyön toteutusmahdollisuuksiin hankkeen päättymisen jälkeen kuluvana lukuvuonna 2023-2024.

Tutkintorakenteisiin liittyvät myös siirtymien sekä opiskelun ja työelämän nivelkohtien tunnistaminen ja helpottaminen. Perehdyimme muun muassa ristiinopiskelun ja polkuopiskelijoiden haasteisiin ja kokemuksiin sekä suunniteltujen aineistojen soveltumiseen eri tutkintoihin. Tavoitteena oppilaitoksissa on opintojen päällekkäisyyksien karsiminen, joka tapahtuu aikaisempien opintojen tunnistamisen ja tunnustamisen kautta. Tällä hetkellä ongelmana kuitenkin on, että erilaiset opintohallintajärjestelmät eivät keskustele keskenään eri oppilaitosten välillä, vaan tieto kulkee pääasiassa opiskelijoiden varassa. Tämä vaikeuttaa erityisesti opintojen seurantaa ja sitä kautta opintoihin kiinnittymistä.

Erilaisiin polkuopintoihin tulisi valita sellaisia opintoja, jotka todellisuudessa vastaavat toisiaan, jotta opintojen tunnistaminen ja tunnustaminen olisi sujuvaa eri oppilaitosten välillä sekä opiskelijoille tulisi mahdollisimman vähän päällekkäisyyttä opintokurssien välillä. Tärkeää olisi siten huomioida, mitä opiskelija on opiskellut ja sitä kautta rakentaa polkua,

että mitä opiskellaan lisää. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun siirrytään toiselta asteelta korkeakouluun. Tässä asiassa on vuosien varrella jo tapahtunut kehitystä, mutta parannettavaa on edelleen. Erilaisia polkuopintoja on syytä suunnitella yhdessä eri oppilaitosten kanssa yhteistyössä.

Myös arvosanan tai suoritusmerkinnän merkitys korostuu siirtymissä ja nivelvaiheissa sekä ristiinopiskelukäytännöissä, joista kerrotaan myöhemmin lisää. Korkeakouluopinnoissa käytetty arviointi hyväksytty-hylätty ei kelpaa ammatillisessa koulutuksessa vaan osaaminen tulee arvioida numeerisella asteikolla 1-5. Korkeakouluissa asia tulisi huomioida, koska ammatillisen koulutuksen opiskelijat saattavat edistää opintojaan sisällyttämällä opintoihinsa korkeakouluopintoja. On tärkeää, että opintojen arviointi on hyödynnettävissä kotioppilaitoksessa.

POLKU 2.0 -hankkeessa pyrittiin yhteiskehittämisen periaattein löytämään ratkaisuja koulutuksesta koulutukseen ja koulutuksesta työelämään siirtymisessä havaittuihin ongelmiin.

- Tutustu [ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen](#).
- Tutustu [lukion tutkintorakenteeseen](#).
- Tutustu [ammattikorkeakoulun tutkintorakenteeseen](#).
- Tutustu [yliopiston tutkintorakenteeseen](#).

Opiskelijaprofiilit

Sujuvan oppilaitosyhteistyön kannalta on oleellista tunnistaa eri koulutusten tarjoajien opiskelijaprofiilit oppilaitoksissa. Opiskelijaprofiilit sisältävät lukuja opiskelijamääristä ja kattavimmillaan ne tarjoavat tietoa myös opiskelijoiden hetero- tai homogeenisyydestä, iästä ja aiemmasta koulutustaustasta. Opiskelijaprofiilit kertovat siitä, millaiselle joukolle oppilaitos järjestää koulutusta. Tieto opiskelijamääristä on julkista ja se löytyy usein oppilaitosten omilta sivuilta.

Opiskelijaprofiilit voivat erota toisistaan merkittävästi opiskelijamäärän, sukupuolen ja iän mukaan. Eroavaisuuksien lisäksi voi olla myös jonkun verran yhtäläisyyksiä. Toisistaan hyvin

paljon eroavat opiskelijaprofiilit voivat tuottaa haasteita sujuvan oppilaitosyhteistyön toteuttamiseksi. Sen vuoksi on tärkeää ensin tunnistaa oppilaitosten opiskelijaprofiilit, jonka jälkeen eroja ja yhtäläisyyksiä voidaan vertailla. Opiskelijaprofiilit tukevat muun muassa pedagogisten menetelmien suunnittelua ja valintaa.

Pedagogiset menetelmät

Koulutustasojen välillä opetusmenetelmissä on suuriakin eroja, osin johtuen opiskeltavien sisältöjen tyypistä, osin liittyen opiskelijaprofiileihin. Oppilaitosten pedagogisia menetelmiä ohjaa vahvasti myös koulutusten tarjoajia kohtaan osoitetut lait, joita avattiin tarkemmin aikaisemmin. Ammatillisessa koulutuksessa pääpaino on konkreettisessa tekemisessä ja käytännön taitojen oppimisessa, lukiokoulutuksessa yleissivistävän, pääosin teoreettisemman sisällön omaksumisessa ja korkea-asteella vaihdellen käytännön ja teorian yhdistelmissä alasta riippuen. Yliopistokoulutuksessa erityisesti tutkimukselliset näkökulmat saavat painoarvoa. Näistä suuntautumisista johtuen myös opiskelijat jakautuvat omien arvojensa, toiveidensa ja ominaisuuksiensa näkökulmista eri oppilaitoksiin. Myös opiskelijoiden ikä, aiemmat opinnot sekä elämäntilanne vaikuttavat pedagogisten menetelmien tarkoituksenmukaisuuteen.

Mielestämme kaikki koulutusasteet voivat hyötyä toistensa käyttämisestä menetelmistä, minkä vuoksi erityisesti oppilaitosvierailujen aikana perehdyimme erilaisiin toteutusmuotoihin ja niiden kokemuksiin. Vaikka opiskelijaprofiilit ja opetussisällöt ovatkin osin tyypillisiä, hyötyvät kaikki tutkinto- ja jatkuvan oppimisen opiskelijat pedagogisten menetelmien moninaisuudesta. Toisaalta on huomioitava myös muun muassa jatko-opintokelpoisuuden saavuttamisen mahdollisuus, minkä vuoksi myös 2-asteen ammatillisessa koulutuksessa on tarjottava riittävät teoriaopinnot.

HENKILÖKOHTAISTAMINEN

Ammatillisessa koulutuksessa opintojen alussa opiskelijan kanssa laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jota päivitetään opintojen aikana. Aiemmin hankittu ja suoritettavan tutkinnon kannalta olennainen osaaminen tunnistetaan ja mahdollisuuksien

mukaan tunnustetaan. Opinnot henkilökohtaistetaan, ja tämän takia tutkinnon suorittamiseen kuluva aika on myös yksilöllinen.

Samoin Jamkin opiskelijat laativat oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS). Osana HOPSin laatimista keskustellaan opiskelijan hankkiman osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta sekä työn tai muun toiminnan opinnollistamisesta.

Lukiossa oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopetus ja muut pedagogiset ratkaisut.

OPETUSMENETELMÄT

Ammatillinen opiskelu on käytännönläheistä. Siinä korostuu taitojen hankkiminen harjoitellen. Opetus toteutetaan monimuotoisesti, oppilaitoksen tiloissa, verkko-opintoina ja työpaikoilla. Työpaikoilla opiskellaan joko koulutussopimuksella tai oppisopimuksella.

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisulla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Oppimisympäristöt ja -menetelmät tukevat nuorten kasvua ja kehitystä monipuolisten opiskelutaitojen aktiivisiksi käyttäjiksi. Lisäksi hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakoulujen opiskeluympäristöjä. Opetusta voidaan toteuttaa esimerkiksi lähiopetuksessa, monimuoto-opetuksessa, etäopetuksessa, hybridiopetuksessa ja ohjatuilla verkko- opintojaksoilla.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu on yrittäjyyttä lähtöinen korkeakoulu, mikä mahdollistaa uuden liiketoiminnan ja yrittäjyyden kehittämisen sekä kannustaa opiskelijoita innovaatiotoimintaan, yrittäjyyteen oppimiseen ja yrittäjyyden luomiseen. Jamk on myös kansainvälinen korkeakoulu. Kaikissa tutkinto-ohjelmissa on tarjolla englanninkielisiä opintoja ja tutkinto-ohjelmissa tunnustetaan kestävän kehityksen, eettisyyden ja globaalin

vastuun teemoja. Opetussuunnitelmissa tunnistetaan elinikäisen eli jatkuvan oppimisen mahdollisuudet, sillä koulutuksen kehittämisen painopiste on strategiamme mukaan tutkintokoulutusta hyödyntävässä, mutta sitä suppeampien ja työelämän osaamistarpeisiin nopeammin vastaavien koulutusmallien toteuttamisessa.

Jamkissa oppiminen perustuu opiskelijälähtöiseen oppimiseen, oppimistehtäviin, oppimiskumppanuuksiin ja uuden teknologian soveltamiseen. Oppimisen painopiste siirtyy opiskelijälähtöiseen ja opiskelijoita aktivoivaan suuntaan, monimuotoisuuteen, tutkintoja suppeampiin opintokokonaisuuksiin ja työn ohessa oppimiseen. Uudistunut korkeakoulu pitää huolta osaamisesta koko työuran ajan.

Jyväskylän yliopistossa opetus toteutetaan yleisesti luentomuotoisena, joko suurten ryhmien massaluentoina tai pienten ryhmien seminaareina. Osana luentokursseja tai kokonaan erillisinä kursseina voi alasta riippuen olla myös erilaisia laboratoriotöitä, laskentaharjoituksia tai pienryhmäkokootumisia (esim. lukupiirit). Itsenäisesti suoritettavia kurssimuotoja ovat kirjatentit, oppimistehtävät ja verkkokurssit.

Avoimen yliopiston opetusmenetelmät ovat hyvin vuorovaikutteisia: reaaliaikaista lähi- tai verkko- opetusta tai esimerkiksi verkossa toteutettavia pienryhmätehtäviä. Vain yksittäisiä oppimistehtäviä voi toteuttaa itsenäisesti oman aikataulunsa mukaan, muutoin opintojen suorittaminen on aikaan sidottua. Näin saadaan aikaan hedelmällisiä ja antoisia keskusteluja eri taustoista tulevien opiskelijoiden kesken.

ARVIOINTI

Ammatillisessa koulutuksessa osaamisen arviointi suoritetaan työelämlähtöisesti sekä osaamis- ja kriteeriperusteisesti. Arviointi perustuu tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin. Kun opiskelija on saavuttanut ammatillisten opintojen tutkinnon osassa määritellyn osaamisen, osoitetaan se näytössä. Näytössä tehdään käytännön tehtäviä työpaikoilla osana erilaisia työtilanteita ja -prosesseja. Näytön arvioivat työelämlän edustaja ja opettaja yhdessä. Opiskelijan saavutettua oppimistavoitteet, hän saa todistuksen ja lähtee ammattialansa osaajana työelämlään tai jatko-opintoihin.

Yliopistossa arviointi voi perustua esimerkiksi yhteen lopputenttiin, joka voi olla monivalinta- tai esseemuotoinen, yhteen laajaan esseen, tai useampaan tehtävään (esim. ryhmätyö ja essee). Suorituksista saa numeerisen arvioinnin (asteikko 1-5 tai poikkeustapauksissa hyv- hyl). Sanallista palautetta voi saada erikseen tiedustelemalla. Tutkintoihin sisältyy myös kirjallinen opinnäytetyö, kandidaatintutkielma tai pro gradu. Joissain oppiaineissa tutkintoon kuuluu myös pakollinen harjoittelu. Muutoin tutkintoon voi yleensä sisällyttää vapaaehtoisen harjoittelun.

Arviointimenetelmien moninaisuus voi tulla osalle opiskelijoista yllätyksenä ja osa niistä voi olla haasteellisia esimerkiksi oppimisvaikeuksista kärsivälle. Toisaalta arviointimenetelmien monipuolinen käyttö mahdollistaa osaamisen osoittamisen opiskelijaa tukevalla tavalla. Arvioinnin toteutuksen pitäisi olla kannustava eikä pelottava. Heikosti toteutettu arviointi jättää huomioimatta osaamista.

TE-palveluiden ja työelämäosallistujien erityishuomiot

TE-palveluiden asiakkaat ja työelämäosallistujat ovat hyvin moninainen opiskelijaryhmä koulutuksissa. Näillä opiskelijoilla voi olla vahvaa osaamista jo alasta tai lähialoista, korkeakoulututkinto pohjalla sekä tarvetta ja motivaatiota päivittää tietoja tai hankkia uutta osaamista joltain tietyltä alueelta. Osalla TE- palvelujen kautta tulevilla opiskelijoilla ja työelämässä olevilla koulutukseen hakeutuvilla opiskelijoilla voi edellisistä opinnoista olla jo aikaa, joten opiskelutaidoissa, kuten tietoteknisissä tai tiedonhaun taidoissa, voi olla kehitettävää.

POLKU 2.0 -hanke törmäsi tähän ensimmäisen työttömille työnhakijoille suunnatun koulutuspilotin markkinoinnissa, sillä verkkomuotoinen ilmoittautuminen koettiin haastavaksi kohderyhmän puolelta ja ilmoittautumiset jätettiin tekemättä sen vuoksi. Opiskelijoiden oppimismotivaatioon vaikuttaa se, kuinka he ovat hakeutuneet opintoihin, esimerkiksi onko heitä kenties TE-palveluista kehoitettu hakeutumaan koulutukseen. Lisäksi kaikilla opiskelijoilla on oma tausta, joka vaikuttaa oman osaamisen kehittämisen haluun.

POLKU 2.0-hanke huomasi haasteelliseksi myös tietyn aihepiirin kouluttamisessa käytetyn termistön tason. Hankkeen ensimmäisissä työttömille työnhakijoille suunnatuissa koulutuspiloteissa huomasimme heti pilottien markkinoinnissa termien biotalous ja kiertotalous vierauden. Saimmekin kohderyhmän asiantuntijoilta heti palautetta koulutuksien nimeämisen suhteen. Kohderyhmään puree parhaiten yksinkertaisemmat otsikot.

Opiskelijat ovat kaiken kaikkiaan erilaisia oppijoita, joilla on halu kehittää itseään. Osalla voi olla oppimisvaikeuksia tai joidenkin opiskelijoiden äidinkieli voi olla muu kuin oppilaitoksen opetuskieli. Heillä voi olla erilaisia tuen ja ohjauksen tarpeita, mutta jotka koulutuksessa tulisi ottaa huomioon ja tarjota heille ohjauksen ja tuen palveluja.

Opiskelijoilla on erilaisia odotuksia koulutuksille. Koulutukseen hakeutuvan on tärkeä saada riittävästi oikeaa tietoa koulutuksesta, jotta hän voi tehdä päätöksen koulutuksen aloittamisesta. Hän voi saada tietoa esimerkiksi TE-palveluista tai muista tieto- ja neuvontapalveluista, oppilaitosten opinto-ohjaajilta, verkosta kuten oppilaitoksen verkkosivuilta, CampusOnlinesta, EduFuturasta, somesta tai omilta kavereiltaan. Tieto koulutuksen sisällöstä, vaatimuksista ja tuottamasta osaamisesta ovat olennaisia, jotta opiskelija voi tehdä päätöksen vastaako koulutus hänen arvojaan ja tavoitteitaan. Joskus voi olla mahdollisuus koulutuskokeiluun, lyhyeen kokeilukurssiin tms. Nämä voivat helpottaa opiskelijan opiskelua kohtaan tuntevaa pelkoa ja ahdistusta, erityisesti jos edellisistä opinnoista on jonkin aikaa, kuten TE-palvelujen kautta tulevalla tai työelämästä tulevalla opiskelijalla saattaa olla. Markkinoinnissa ja ohjauksessa voidaan vahvistaa myös tasa-arvon (myös sukupuolisen tasa-arvon) ja yhdenvertaisuuden periaatteita ja vaikuttaa siihen, millaisia opinto- ja urapolkuja erityisesti nuoret opiskelijat lähtevät kulkemaan.

Opiskelussa opiskelijoiden tausta, elämäntilanne ja sen muutokset, terveyden tila yms. vaikuttavat opiskeluun. Etäopiskelussa erityisesti perhetilanne voi vaikuttaa opiskelun mahdollisuuksiin. Opiskelussa olisi hyvä olla jossain määrin joustoa, esimerkiksi verkossa tapahtuvaa opiskelua tai aikaan ja paikkaan sitomatonta opiskelua. Kuitenkin raamit, ohjaus ja opiskelussa koettu yhteisöllisyys vaikuttavat positiivisesti oppimisen tuloksiin ja prosessiin.

Henkilökohtaistaminen ja opintojen työelämälähtöisyys antavat mahdollisuuden nopeuttaa opintoja tai keskittyä opiskelemaan itselle uusia ja mielekkäitä asioita.

Vaikkakin työttömien työnhakijoiden muodostama kohderyhmä on haastava, tuottaa koulutus valtavasti positiivista vaikutusta opiskelijoille. Koulutuksen positiivisina vaikutuksina ovat tiedon lisääntymisen ja osaamisen vahvistumisen lisäksi myös opiskelijan oman toimijuuden ja minäpystyvyyden vahvistuminen. Koulutuksen aikana ja sen päättyessä ohjauksessa tulisi vahvistaa opiskelijan urasuunnittelutaitoja, sillä se on seuraava looginen askel polulla. Uraohjauksessa tulisi keskustella mahdollisuuksista suhteessa opiskelijan osaamisiin, vahvuuksiin ja toiveisiin, mihin on mahdollista työllistyä ja miten kehittyä omassa työssä jatkossakin sekä missä voi jatkaa opiskelua.

Ristiinopiskelu ja jatkuva oppiminen POLKU-oppilaitoksissa

Ristiinopiskelulla tarkoitetaan tutkintoa suorittavan opiskelijan tekemiä opintoja toisessa oppilaitoksessa. Tämä mahdollistaa tutkinnon suuntaamisen laajemmin, kuin oman oppilaitoksen tarjonnan perusteella. Joissain tapauksissa perusteena saattavat olla myös esimerkiksi haasteet tarjolla olevien opintojen ajankohdassa tai toteutustavassa. Opintojen suorittaminen toisessa oppilaitoksessa kasvattaa opiskelijan asiantuntijuutta, ristiinopiskelu on lisääntynyt viime vuosien aikana. Yhä enemmän hyödynnetään toisen koulutuksenjärjestäjän opintotarjontaa. Riippumatta siitä, missä oppilaitoksessa opiskelija opiskelee, on hänellä mahdollisuus valita opintoja toisen oppilaitoksen tarjonnasta. Opinnot hyväksytään ja suunnitellaan etukäteen osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Opintojen AHOTointi (aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen) suoritetaan opiskelijan omassa oppilaitoksessa ja ennen opintoihin ilmoittautumista tulee varmistaa opintojakson soveltuvuus omaan tutkintoon.

Ristiinopiskelun mahdollisuuksia Keski-Suomessa ja valtakunnallisesti

EDU FUTURA

Jyväskylän alueella ristiinopiskelua koordinoi EduFutura Jyväskylä, joka on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen yhteisö. EduFutura-yhteistyö mahdollistaa ristiinopiskelun EduFutura- oppilaitosten opiskelijoille (Kuva 2.). Opinnot ovat maksuttomia. Opintotarjonta on koottu yhteiselle opintotarjottimelle. Opintotarjottimen sisällöstä ja tarjonnan valikoimasta vastaa jokainen koulutuksenjärjestäjä. Ristiinopiskelun tarjontaan voi tutustua EduFuturan [opintotarjottimelta](#).

Kuva 2. EduFuturan ristiinopiskelutarjonnan kolme mallia

EduFuturan yhteisellä osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella (OSTU) linjataan ne periaatteet, joilla tuetaan EduFutura-oppilaitosten opiskelijoiden ristiinopiskelua ja varmistetaan, että EduFutura- oppilaitoksessa hankittua osaamista ei tarvitse opiskella uudelleen toisessa EduFutura- oppilaitoksessa. Opiskelijaa ei vaadita suorittamaan sellaisia opintoja, joita vastaava osaaminen hänellä on jo olemassa. Opiskelija osoittaa osaamisensa oppilaitoksen määrittelemällä tavalla.

Osaaminen todennetaan vastaamaan hänen tutkintoonsa sisältyviä [osaamistavoitteita](#).

Opintoihin hakeutuminen ja ilmoittautuminen tapahtuu koulutuksen järjestäjien ohjeiden mukaan. Ohjeet on koottu [EduFutura-sivuille](#).

POLKUOPINNOT JA KORKEAKOULUPOLUT

Polkuopintojen ja korkeakoulupolkujen tavoitteena on mahdollistaa tutkintoon johtavaan opetukseen hakeutuminen ilman valintakoetta. Samalla ne antavat mahdollisuuden tutustua korkeakouluopetukseen ja opiskeltavaan alaan.

JAMK Biotalousinstituutin ja samalla kampuksella toimivan Poken luonnonvara-alan oppilaitoksen välillä on yhteistyösopimus korkeakoulupolkuopinnoista (30 op), jotka suorittamalla 2-asteen opiskelijalla on mahdollisuus tulla suoravalituksi agrologi-tutkinto-ohjelmaan. Opiskelija voi halutessaan opiskella myös yksittäisiä tarjolla olevista opintojaksoista ja nämä ovat hyväksiluettavia, mikäli hän myöhemmin tulee suorittamaan korkeakouluopintoja. Kuten muissakin ristiinopiskelun muodoissa, opiskelija saa JAMK-tunnukset opintojen ajaksi ja hänen suorituksensa kirjautuvat JAMKin opintosuoritusotteelle, opiskelija on opintojen ajan avoimen amk:n opiskelija. Opiskelija siis suorittaa korkeakouluopintoja osana ammatillista tutkintoaan ja saa niistä vastineeksi yhteisesti sovitut osiot perustutkintoonsa. JAMK-opinnot voivat laajuudeltaan olla laajemmat, kuin perustutkintoon kirjattavat osaamispisteet. Korkeakoulupolun opintoihin sisältyy yleisiä opintoja, esimerkiksi viestintää ja kieliä, alakohtaisia opintoja sekä mahdollisuus suorittaa harjoittelujakso korkeakouluopintotavoitteisesti.

Vastaava malli on laajempaan käytössä Gradian ja JAMKin yhteistyönä EduFutura-kokonaisuuden alla. Eri tutkintoihin tähtääville Gradian opiskelijoille on tietyt [korkeakoulupolkuopintokokonaisuudet](#). Osa opinnoista on valmiina työjärjestyksissä, osa JAMKin tarjonnan mukaisesti esimerkiksi verkko-opintojaksoina. Lukio-opintojen puolella on toteutuksessa it-linja, joka on yhteishaussa oleva yhteistyömalli Jyväskylän yliopiston kanssa.

Korkeakoulupolut on siis tarkoitettu 2-asteen tutkintoa suorittaville opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita suorittamaan amk-tutkinnon. Avoimissa korkeakouluissa on lisäksi erillisiä polkuopintokokonaisuuksia, joiden kautta myös tutkinto-oikeudettomat voivat hakeutua tutkinto-opiskelijoiksi. Polkuopinnoissa on usein jokin suoritustasovaatimus, jonka perusteella opiskelijat valitaan polulta tutkintoon. Näistä kerrotaan kunkin oppilaitoksen valintaperusteissa. Polkuopintoväyliä on tarjolla valtakunnallisesti niin amk- kuin yliopistotutkintoihinkin.

CAMPUSONLINE

[Campusonline.fi -sivustolle](#) on koottu suomalaisten ammattikorkeakoulujen verkko-opintotarjontaa. Opintojaksoja on tarjolla kaikista suomalaisista ammattikorkeakouluista

(24) ja niiden opiskelijat voivat maksutta suorittaa tarjonnassa olevia opintoja. Opintojaksot on mahdollista sisällyttää omaan tutkintoon ja palvelu tarjoaa mahdollisuuden vaihtoehtoisille suoritustavoille tutkintoon sisältyvien opintojen korvaamiseksi tai tutkinnon laajentamiseksi oman ammattikorkeakoulun tarjonnan ulkopuolelta. Opintojaksoja tarjotaan kolmena lukukautena (syksy, kevät, kesä) ja tarjolla on myös joustavasti aloitettavia opintojaksoja. Opinnot ovat verkossa toteutettavia, mutta voivat sisältää aikataulutettuja tehtäviä, ryhmätöitä tai muuta sitovampaa sisältöä.

Opintoihin voi ilmoittautua läsnäoleva AMK tai YAMK -opiskelija sekä avoimen AMK:n polkuopiskelija. Myös ammatillisen opettajakorkeakoulun opiskelijat ja vaihto-opiskelijat kuuluvat palvelun piiriin.

Palvelu tarjoaa perustiedot tarjolla olevista opinnoista, mutta ilmoittautuminen tapahtuu oppilaitosten omien järjestelmien kautta.

[CampusOnlinessa](#) on koottuna myös avointen AMKien yleistä tarjontaa, eli myös muut kuin kohderyhmän opiskelijat voivat etsiä sitä kautta verkko-opintotarjontaa. Tällöin käytössä ovat kuitenkin AMKien omat ohjeistukset opiskelumaksuista, ilmoittautumiskäytännöistä jne.

YLIOPISTO-OPISKELIJOIDEN JOUSTAVA OPINTO-OIKEUS

Yliopisto-opiskelijoilla on ristiinopiskelumahdollisuus toisiin suomalaisiin yliopistoihin [joustavan opinto-oikeuden \(JOO\)](#) kautta. JOO-oikeutta haetaan joko sähköisellä tai paperisella lomakkeella, ja hakemus käsitellään sekä lähettävässä että vastaanottavassa tiedekunnassa. JOO-oikeus ei ole automaattinen eikä tiettyihin opintojaksoihin tai kokonaisuuksiin sidottu vaan sen saamiseen vaikuttavat sekä hakijan osaamistausta että vastaanottavan yksikön resurssit. JOO-oikeuden voi saada vain sellaisiin opintoihin, joita ei voi omassa yliopistossa suorittaa. Suoritusten rekisteröimiseen ei ole yhteistä järjestelmää, vaan suoritukset siirretään oman yliopiston järjestelmään suoritusyliopiston opintorekisteriotteen perusteella (AHOT).

JOO-prosessia *kohdennetumpia ristiinopiskelun sopimuksia* on muutamissa koulutusohjelmissa, joissa saman alan opiskelijat voivat suorittaa opintojaksoja toisessa

yliopistossa ja opetuksessa voidaan tehdä yhteistyötä. Näissä tapauksissa opiskelijat joko saavat erillisen opinto-oikeuden toiseen yliopistoon tai opintojaksoa vastaavat kurssikoodit löytyvät osallistuvista oppilaitoksista, jolloin suoritus viedään suoraan oman yliopiston järjestelmään.

Suomalaisten yliopistojen ja useiden ammattikorkeakoulujen muodostaman *Ilmastoyliopiston (Climate University)* [kurssitarjontaa ollaan tuomassa ristiinopiskelumahdollisuudeksi](#). Aikaisemmin CU mahdollisti kurssimateriaalien yhteiskäytön ja kurseja oli mahdollisuus suorittaa vain joko omassa korkeakoulussa tai avoimien yliopistojen ja muiden maksullisten tahojen järjestämänä.

Jyväskylän yliopisto neuvottelee Itä-Suomen yliopiston ja Turun yliopiston kanssa kestävyysopintoihin liittyvästä ristiinopiskelusopimuksesta, mutta prosessi on vielä alkuvaiheessa.

RISTIINOISKELUPALVELU RIPA

Ristiinopiskelupalvelu RIPA on kehitteillä oleva palvelu, jonka kautta korkeakoulut voivat hallinnoida ristiinopiskeluun liittyviä ilmoittautumis- ja suoritustietoja keskitetysti. Palvelu kytkeytyy korkeakoulujen omiin opintojärjestelmiin (Peppi ja Sisä). Palvelu mahdollistaa ristiinopiskelutarjonnan julkaisemisen opintojärjestelmän kautta ilman tarvetta syöttää tietoja ulkoisille tarjontasivustoille. Samoin ilmoittautumiset tehdään korkeakoulun oman opintotietojärjestelmän kautta, minkä jälkeen opinnot järjestävä korkeakoulu voi hyväksyä ilmoittautumisen. Suoritustiedot voidaan myös kirjata toteuttavan oppilaitoksen järjestelmään, mistä palvelu välittää ne opiskelijan kotikorkeakoulun järjestelmään ja VIRTAPalveluun. Palvelun on tavoitteena olla laajamittaisessa käytössä vuoden 2024 aikana.

Palvelun kehittämiseen ja ajankohtaisiin asioihin voi tutustua [eDuuni Wikissä](#).

Ristiinopiskelun prosessien palvelupolkukuvaukset

Tulevaisuutta silmällä pitäen, lähtökohta-analyysissä selvitettiin mitä haasteita ristiinopiskelussa on tällä hetkellä ja miten niitä voidaan ratkaista, niin että jatkossa ristiinopiskelu eri koulutuksen järjestäjien välillä olisi mahdollisimman sujuvaa.

Lähtötilannekartoitusta varten selvitettiin ja visualisoitiin oppilaitosten ristiinopiskelun nykyiset palvelupolut seuraavista näkökulmista:

- a. oppilaitoksen oma opiskelija suorittaa opintoja toisessa oppilaitoksessa
- b. oppilaitokseen tulee toisen oppilaitoksen opiskelija suorittamaan opintoja
- c. työmarkkinoilta / TE-palveluiden kautta tulevat oppijat.

Palvelupolut kuvattiin Jamboardiin visuaalisina polkuina vaiheittain. Niiden tavoitteena oli ensi alkuun konkretisoida prosessin vaiheet ja niihin liittyvät tahot, järjestelmät, toiminnot ja mahdolliset haasteet. Visualisointien lisäksi kirjoitettiin laajemmat taustakuvaukset, joissa vaiheita käsiteltiin tarkemmin. Molemmat dokumentit olivat pohjana nykyisten prosessien pullonkaulojen selvittämisessä, jotta POLKU-toimintamallia kehitettäessä pystyttiin kiinnittämään riittävästi huomiota kehittämistä tarvitseviin kohtiin ja rakentamaan sujuva, eri oppilaitoksista ja työmarkkinoilta tulevia oppijoita tukeva toimintamalli.

Prosessikuvaukset toimivat tukena myös myöhemmässä vaiheessa, kun POLKU 2.0 -hankkeen palvelupolkuja muotoiltiin ja toimintamallia hankkeen jälkeistä palvelua varten rakennettiin.

Palvelupolut jaoteltiin kolmeen päävaiheeseen

1. tapahtumat ennen varsinaista palvelua
2. palvelun aikaiset tapahtumat
3. palvelun jälkeen sijoittuvat tapahtumat.

Asiakkaan kohtaamat vaiheet tai toteuttamat toiminnot kuvattiin kaikissa prosesseissa, samoin kontaktipisteet (mediat, henkilöt, jne., joiden kautta asiakas on yhteydessä palveluun tai saa siitä tietoa). Tunnetilaa, asiakkaan ajatuksia ja mahdollisuuksia kuvattiin niiltä osin, kuin oli saatavilla esimerkiksi opiskelijapalautetta kyseisestä prosessin vaiheesta.

Jatkuva oppiminen

Jatkuva oppiminen tarkoittaa koko elämänkaaren aikaista oppimista. Sen tarkoituksena on kehittää ja uudistaa henkilön osaamista. Työelämän muutoksen myötä, myös osaamistarpeet muuttuvat. Eri laajuisia koulutuksia tarjoavat mm. avoimet korkeakoulut, ammatilliset oppilaitokset, työväen- ja kansalaisopistot sekä muut vapaan sivistystyön toimijat. Osa koulutustarjonnasta on räätälöity tietyn alan tai yrityksen tarpeisiin. Jatkuvaan oppimiseen motivoitumisessa omaehtoisuus ja mahdollisuus henkilökohtaisesti tarkoituksenmukaiseen osaamisen kehittämiseen on olennaisessa asemassa.

Jatkuva oppiminen sisältää tutkintokoulutuksen lisäksi erityisesti erilaiset avointen oppilaitosten kautta tapahtuvat laajemmat täydennyskouluttautumiset sekä yksittäisten opintojaksojen suorittamisen tavoitteellisesti ja tiettyyn teemaan liittyen. Työelämän nopean kehittymisen ja muuttumisen myötä, on noussut tarpeita kehittää tiettyä yksittäistä osaamista. Mikro-oppiminen (micro-learning) tarkoittaa pieniä osaamiskokonaisuuksia, jotka voidaan oppia ja omaksua nopeasti. Mikro-oppimisessa keskitytään tiettyyn asiaan, jonka sisältö esitetään tiiviisti esimerkiksi infograafin, videon tai kiinnostavan tekstipätkän muodossa. Korkeakoulujen opetuksen uudistamiseen tähtäävä Digivisio 2030 tunnistaa uudenlaiset nano- ja mikro-oppimiset tärkeiksi osiksi jatkuvaa oppimista ja tavoitteena onkin löytää tapa integroida niitä osaksi oppilaitosten arkea osaamisen tunnistamisen ja -tunnustamisen kautta.

Osaamisen kehittämisen kenttä on kuitenkin laajempi kuin organisaatioiden tarjoama "virallinen" koulutustarjonta. Oppimista ja osaamisen kehittämistä tapahtuu niin työelämässä tehtävien muuttuessa ja kehittyessä, kuin e tarkoittaa esimerkiksi harrastustoiminnassa ja arjessa. Kaikkiallinen oppiminen tarjoaa laajoja mahdollisuuksia myös hankkeiden osaamissisältöjen toteuttamiseen, eikä niitä ole syytä rajoittaa tavanomaisiin oppimisen ympäristöihin. Esimerkiksi työkierto omassa organisaatiossa tai työvaihto toisessa organisaatiossa laajentaa ymmärrystä omien tehtävien vaikutuksesta ja suhteesta työn kokonaisuuteen, tarjoten samalla organisaatiolle mahdollisuuden oppia ja kehittää toimintatapoja. Vertaisoppimisen ja -asiantuntijuuden menetelmät osaamisen

kehittämisessä tarjoavat osallistujille (tai työn lomassa kollegoille) mahdollisuuden jakaa omaa osaamista, olipa sen lähde mikä tahansa. Kouluttaja tai opettaja ei nykyisin ole enää ainoa, jolla on tietoa ja osaamista, vaan rooli on muuttumassa enemmän ohjaavaksi ja valmentavaksi tarjoten myös hänelle mahdollisuuden oppia osallistujilta.

Jatkuvan oppimisen ja ristiinopiskeluprosessien pullonkaulat

Ristiinopiskelun haasteet liittyvät usein opintohallinnollisiin asioihin, opintojen tunnustamiseen toiseen oppilaitokseen, yleiseen tiedon puutteeseen opinnoista ja niiden toteutuksesta. Suomessa on käytössä erilaisia opintohallintojärjestelmiä, joiden välillä tieto ei siirry mm. ilmoittautumisista tai suorituksista suoraan toiseen järjestelmään. Ristiinopiskelu vaatii työtä suoritusten hyväksiluvussa. Hyväksiluvun haastetta on aikanaan pyritty ratkaisemaan Puro ja Koski-tietovarantopalveluiden avulla ja korkeakoulujen ristiinopiskelun osalta RIPA (Ristiinopiskelupalvelu) pyrkii helpottamaan tilannetta. Omat haasteensa kohtaavat myös itsenäisesti kouluttautuvat, avointen oppilaitosten palveluja käyttävät henkilöt, sillä käytänteet ovat usein oppilaitoskohtaisia.

Opinnoista tiedottaminen ja ilmoittautuminen

Opintojaksot ja sisältöjen kuvaukset sijaitsevat opintoja tuottavan oppilaitoksen järjestelmissä. Opintoja voidaan ilmoittaa tarjolle ristiinopiskelun palveluihin mm. CampusOnlineen (amkit) sekä EF- tarjottimelle (JYU, JAMK, Gradia). Haasteena on kuitenkin, että opiskelijat eivät vielä tunne EF- tarjontaa erityisesti korkeakoulutasolla. 2-asteelta opiskelijoita on ollut mukana, korkea-asteen opiskelijat eivät tunnista neet mahdollisuuksia laajasti.

Opintotarjonnasta tiedottavat HOPS-ohjaajat, opintoneuvojat ja koulutussuunnittelijat, ryhmänohjaajat ja tutoropettajat (nimikkeet vaihtelevat oppilaitoksittain). Ajankohtaisen tiedon saaminen ohjaaville tahoille on haaste, koska ohjaavan henkilöstön ja tarjolla olevien opintojen määrä on suuri. Opinnoista tiedottaminen kaikille kohderyhmille ja ohjaushenkilöstölle on tärkeää. Opintotarjonnan tunnettavuuden nostaminen ja ymmärrys siitä, miten tarjonta soveltuu omiin opintoihin, on tarpeen niin opiskelijoille kuin ohjaaville

opettajille. Korkea-asteen opiskelijoilla opinnot menevät nyt usein vapaavalintaisiin opintoihin, mikä ei aina motivoi tekemään suoritusta loppuun. Opintojaksojen erilaiset laajuudet oppilaitoksissa voivat vaikuttaa niiden soveltuvuuteen tutkintorakenteeseen ja mahdollisuuteen korvata tutkinnon pakollisia sisältöjä vaihtoehtoisilla opinnoilla.

Opintoihin ilmoittautuminen tapahtuu kunkin oppilaitoksen omissa järjestelmissä. Haasteet koskevat tässä ja edellisessä vaiheessa erityisesti järjestelmien välillä tapahtuvaa tiedonsiirtoa ja siihen liittyvää manuaalista työtä. Opintojaksojen tiedot siirretään manuaalisesti ristiinopiskelun palveluihin, mikä lisää virheiden ja päivittämättä jääneen tiedon mahdollisuutta palveluissa.

Ilmoittautumisvaiheeseen liittyvät tekniset haasteet hidastavat tai voivat estää opiskelun kokonaan. Vaikeus ilmoittautumisessa voi viedä motivaation opintojaksolle osallistumiseen. Näihin haasteisiin toivotaan ratkaisuja RIPA-käyttöönoton myötä, mutta senkin jälkeen tutkinto-oikeudettomien opiskelijoiden ilmoittautumisissa on jäljellä hyvin moninaisia käytäntöjä.

Opintojen suorittaminen

Opettajien kokemusten mukaan opintojaksot, joissa ei ole selkeää yhteistä aloitusta tahtovat jäädä aloittamatta ajoissa tai jäävät kokonaan suorittamatta. Kokemusten perusteella suositellaan yhteisiä aloituksia, mahdollisuuksien mukaan tapaamisia opintojakson aikana (esim. yhteiset ohjaukset) sekä aikataulutettua suoritusmuotoa. Täysin itsenäisesti opiskeltavilla verkko-opintojaksoilla suoritusprosentit ovat matalia ja opinnot jäävät usein kesken. Joustavien opintojaksojen tarjoaminen on kuitenkin tärkeää, koska aikataulujen yhteensovittaminen on haasteellista.

Opinto-oikeuden haltija pääsee työskentelemään vapaasti avoimissa työtiloissa, kuten kirjastossa ja yhteiskäytössä olevissa tietokoneluokissa. Tunnuksilla pääsee kirjautumaan kaikkiin oppilaitoksen yleisessä käytössä oleviin koneisiin ja monitoimilaitteille. Opiskelijoilla on pääsy tiloihin, jotka ovat opintojen toteuttamisen kannalta olennaisia, vaikkakin vapaa kulku niihin voi olla estetty. Suurin osa ristiinopiskelun opintojaksoista on toteutettu verkkomuotoisena pandemian vuoksi ja kokemuksia kontaktiopinnoista on toistaiseksi vähän.

Opintojen arviointi ja suoritusmerkinnät

[Koski -tietovarantopalvelu](#) sisältää valtakunnallisia perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opintosuoritus- ja tutkintotietoja. Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat tallentaneet tiedot oppilaiden yksittäisestä opintosuorituksesta ja suoritetuista tutkinnoista. Tietovaranto sisältää myös tiedot opinto-oikeuksista sekä suoritettujen tutkintojen keskeisistä sisällöistä ja osaamisvaatimuksista. Palvelua voi käyttää Oma opintopolun kautta. Osa ristiinopiskeluun liittyvistä arviointihaasteista liittyy aiempaan kuvattuun 2-asteen tutkinnon osien vaatimiin arvosanamerkintöihin, toinen puolestaan tutkintoihin hyväksyttävien opintojen vaativuustasoista, joihin pyrimme hankkeen aikana löytämään ratkaisuja.

Lopuksi

Tulevaisuudessa on todennäköistä, että koulutuksen määrärahoja arvioidaan edelleen ja ikäluokkien pienentyessä vastuut koulutuksen tarjonnasta voivat muotoutua uudelleen. Toisaalta EU-tason ohjaus ja yhteiset koulutusperiaatteet tulevat osaksi Suomen koulutusjärjestelmää ja vaikuttavat muun muassa tutkintorakenteisiin ja tarjottavien opintojen laajuuksiin. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen tulee vaikuttamaan työelämässä olevien mahdollisuuksiin laajempaan kouluttautumiseen. Lyhytkoulutukset ja mikro-oppiminen tulevat olemaan suuremmassa roolissa osaamisen kehittämisessä. Ennakoivalla työllä voidaan kasvattaa myös oppilaitosten resilienssiä muuttuvassa toimintaympäristössä.

Aiempien kokemusten perusteella yhteistyöhankkeiden toteutus erkaantuu helposti eri organisaatioiden omaksi työksi, joka lopulta kootaan yhteen. Eri työkulttuurit aiheuttavat haastetta ja vaativat mukautumista yhteisten toimintamallin rakentamiseksi. Kokemuksemme mukaan alkuvaiheen lähtökohtatyö ja perusteelliset kartoitukset vahvistivat yhteistä suuntaa.

Kokemustemme perusteella suosittelemme vahvasti oppilaitosten välistä yhteistyötä, erityisesti eri koulutustasojen välillä. Avoin yhteistyö ja eri lähtökohtien kunnioittaminen takaavat joustavan ja sujuvan yhteistyön. Ymmärrys koulutustentarjoajien tehtävistä ja niihin vaikuttavista lainsäädännöllisistä, käytännöllisistä ja oppijälähtöisistä näkökulmista antoi osatoteuttajille vakaat lähtökohdat hankkeen toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen sekä juurruttamistoimenpiteiden järjestämiseen. Hankkeen tuloksena jää elämään yhteistä opintotarjontaa, vahvistuneita yhteistyömuotoja sekä uutta osaamista jokaiseen koulutusorganisaatioon henkilöstön monipuolisen ammatillisen kehittymisen kautta.